

mateix, la diferència entre les dues formes no devia poder mantenir-se en alguns casos, com a València on *MERUS ha continuat amb els dos sentits dels *Labrus* i *Epinephelus* (però recordem també la denominació *mero bord* usada en referència a aquest), mentre a Portugal trobem continuació de MERULUS > *merlo* o *mê-ro* i de *MERUS > *mero*, designant solament *Epinephelus guaza*.

Resta explicar la *n*- inicial de l'altra variant catalana *nero*, que com hem indicat, és pròpia de les costes del Nord del territori i de Menorca. No és clar, emperò, si a Menorca fou una continuació d'un mossàrab *nero* o si fou adquirit del català continental. Si tenim en compte el fet que *nero* no sembla tant usat com *anfós* en aquesta illa, la possibilitat que hi fóra un manlleu té bastant de versemblança. D'altra banda, a les costes del Nord on és usual avui aquest mot degué ser pres del Sud del territori. Un canvi de *m*- a *n*- no és possible en català fonèticament, i per tant hi hem de veure l'actuació d'un factor associatiu. I, ben mirat, tractant-se d'un mot de fisonomia poc catalana i sense un sentit transparent, no és estrany que la imaginació popular l'associés amb una característica del peix en qüestió. És possible que el color predominantment fosc d'*Epinephelus guaza* o d'una espècie encara més fosca hagi suggerit una relació amb l'adjectiu NIGRUM que ha donat en català *negre* i antigament també *nere* i *ner*. Notem que Carus (*Prodromus* II, 610), autoritat cabdal en ictiologia, diu de *nero* que és «uniformiter fuscus, abdomen versus clarior», i Sant Isidor (*Etim.* XII, 6, 5) explica el nom dels peixos dits *meruli* pel nom d'aus anomenades *meruli* per ser de color *nigri*. A més, a Nàpols hom diu *cernia nera* per *nero* (DCEC III, 356b39ss.), molt probablement a causa del color fosc. Pel que fa a la forma catalana, és possible que una falsa anàlisi de l'esmentada variant *gèrnera* de *xerna* com a *ger nera* podia haver ajudat en relacionar el peix amb l'adj. *nigrum*. Encara més, hi ha la possibilitat que hom hagi associat *mero* amb el nom de l'emperador romà NERŌ, -ŌNIS, potser pel posat majèstic d'aquest peix de cos voluminos (cf. n. 25), que té alhora la fama de ser menjar dels reis i emperadors. Recordem a propòsit d'aquest punt que hom ha donat al mateix peix el nom personal d'*anfós*, molt probablement per tenir qualitats quasi-humanes com s'ha observat a l'article ANFÓS, i potser també per ser *Alfons* un nom conegut de molts reis i emperadors hispànics.

Finalment, creiem que en la generalització de *mero* i *nero* en català continental a costa d'*anfós*, una influència del cast. *mero* devia ser decisiva.

DERIV.: *Merla* (ant.), usat com a equivalent català de l'it. *merlo di mare*, esp. *Labrus merula*, derivat de MERULA; vegeu supra i nota 19.

¹ Palmireno (1569) dóna *perca* com a l'equivalent llatí del cast. *mero*. — ² Notem que el seu sinònim *anfós* s'aplica a més a diverses espècies de peixos, com *Apogon imberbis*, peix que segons *AlcM* és de 8 a 10cm. i és conegut també amb els noms de *rei*, *reiet*, *moll reial*, *mare d'anfós* etc., i esp. *Cerna nebulosa*,

conegut també amb els noms d'*anfós bord*, *anfós jueu* a Mallorca, i *anfós burro* a Eiv. Segons *AlcM* totes dues espècies es diuen *cardenal* en castellà. Hi ha testimonis que *mero* també és emprat en referència a aquestes espècies com demostrarem avall.

³ Informació proporcionada amablement pel Dr. Salvador Tió i Vidal. — ⁴ JCoromines (1960²) va sentir *nero* a Calella de Palamós, L'Escala, Cadaqués, St. Feliu de G.; Griera (*BDC* XI, 34) registra *nero* a Blanes i Llofriu. Notem un exemple d'Emili Vilanova: «la garbeta de creixens que adorna la boca del *nero* poderós o de llus acreditat» (*Plor. i Rient*, p. 65). — ⁵ Per exemple, JCoromines (1958) li va sentir dir *mero* a un pescador savi de L'Escala; a més va registrar a Tossa, i Griera (*BDC* XI, 34) dóna *mero* al costat de *nero* de Pineda de Mar. — ⁶ Aquesta forma figura en Bulbena (1905) i fou usada pel blanenc JRuyra (*Obres Compl.*, p. 980). — ⁷ *AlcM* dóna *nero* amb *e* tancada del dial. or. i de Men.; JCoromines afirma que ell ho pronuncia amb *e* tancada, però va anotar amb *è* en algunes localitats del Principat i a Fornells (Men.), 1964. Ferrer-Giner, *Dicc. rima* (València 1956), posa *mero* amb mots que tenen *e* tancada, però Escrig (1851), que sol indicar el timbre vocàlic escriu *mêro*. — ⁸ L'escassa documentació catalana d'aquestes formes feia arribar a aquesta conclusió en l'article del DCEC, però a l'article del DECH (IV, 54-55), opera amb la convicció que *nero* pot ser la forma originària i *mero* forma secundària. — ⁹ És possible que la forma *nero* que figura en el diccionari de rims de Ll. d'Aversó (de c. 1398), II, p. 234, al costat del mot castellà o aragonès *estero*, fos el mot que ens interessa, atès que *nero* no és paraula ni castellana ni aragonesa. — ¹⁰ En l'ed. d'E. Diaz-Retg (Barcelona 1948), p. 165. — ¹¹ Veg. José Mondéjar en *Actas del V Congr. Int. de Est. Ling. del Medit.* (Madrid 1977), p. 225. — ¹² *Atlas Ling. y etnogr. de Andalucía* (dirigit per M. Alvar), mapa 1108. — ¹³ *Ibid.*, mapa 1109. — ¹⁴ Veg. Moraes (10.^{ena} ed., Lisboa 1954), s. v. *mero*. — ¹⁵ *Ibid.*, s. v. *mera*. — ¹⁶ En una ordenança de València de 1324 apareix: «Retg, tonyina, tortuga, *atzernia*, amfós, corbell e tot altre peix de tall ---» (Sanchis Sivera, *Vida íntima de los valencianos en la época foral*, València 1935, p. 4), i en 1369 l'Oficina de Mustaçaf de València declara: «Item que la liura de tonyina, de corbaill, de *atzernia* --- de alfons --- se vene a v diners» (Sevillano Colom, *Valencia urbana y medieval*, València 1957, p. 375). — ¹⁷ *Vocab. dialect. del Concejo de Colunga* (Madrid 1955), p. 141. — ¹⁸ En *Actes del Segon Colloqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982), pp. 101-112. — ¹⁹ *Merla* es dóna com a nom de peix amb els equivalents llatins de *merulus* i *merula* en el *TbPu*. (1575) d'OPou; aquest article fou suggerit pel de Palmireno sobre el *merlo*, donat per aquest com a forma de Roma (és a dir, italià) amb els mateixos equivalents llatins. *Merla* figura després en *DTo*. (1647) i en Lab. 1839. No tenim notí-